



Land van melk en boter

Vanwege de bodemkwaliteit en het lage waterpeil is het Utrechts-Hollands veenweidegebied altijd weidegebied met koeien geweest. Het lag voor de hand om de bederfelijke melk die dit land opleverde, te verwerken tot langer houdbare zuivelproducten. Vanaf de late middeleeuwen gingen de boeren melk verwerken tot producten voor de handel. In die tijd was niet kaas, maar boter het hoofdproduct. Deze werd in houten vaten naar de markt of boterwaag in de stad gebracht en was van dermate goede kwaliteit, dat ze tot in het buitenland werd verhandeld. De hygiëne die voor de productie van boter noodzakelijk was, maakte van de Hollanders het stereotype propere volkje.

De molens rond Kaag en Braassem

De polders rond de Kager Plassen en het Braassemermeer behoren tot het Utrechts-Hollands veenweidegebied. Toch zien de kavels er hier anders uit dan elders in de regio, ze zijn ruimer en vierkanter. De plassen zelf hebben ook een andere geschiedenis: ze zijn niet ontstaan door verval, maar door een natuurlijk proces van oeverafslag. Windmolens moesten de zompige veengronden en de poten van het vee drooghouden. De route passeert een deel van de ruim dertig monumentale molens die het gebied rijk is.

1 Warmond is een welvarend dorp aan de Kagerplassen, waar 's zomers de waterrecreatie voor veel bedrijvigheid zorgt. Het dorp ontwikkelde zich dankzij de gunstige ligging op een strandwal, aan de oude heer- en handelsweg tussen Haarlem en Leiden. Dat de Herenweg een belangrijke verbindingroute was, blijkt wel uit de aanwezigheid van het Warmonder tolhek bij knooppunt 77. Hier werd tot halverwege de

vorige eeuw nog tol geheven. In de nabijheid van de weg en op de droge strandwal bouwden de edelen hun landhuizen, waaronder het **Huys te Warmond**. Het huidige 18e-eeuwse huis kende verschillende voorgangers, die tijdens de Hoekse en Kabeljauwse twisten en de Tachtigjarige Oorlog zijn verwoest. Een wit ophaalbruggetje aan het einde van de Burg. Ketelaarstraat geeft toegang tot het omringende park dat is

A 51 25 08 09 28 29 21 B 19 34 33 44 45 46 47 C 38 48 49 40 39
81 78 D 76 E



Afstand

47 km – 3 uur

Startpunt

Warmond Gemeentehaven
Jan Steenlaan.

Parkeren

Warmond Gemeentehaven
Jan Steenlaan
Alternatief: Roelofarendsveen
TOP (toeristisch overstappunt)
Noorderhemweg.

Fietsverhuur

Leiden Fietspoint Oldenburger
Stationsplein 3-5 2312 AJ.

071 512 00 68 www.fietspoint.com
ma-za 6-1.30, zo 8-1.30 uur.
Borg € 50. Geldige legitimatie.
Telefonisch reserveren.

OV-Fiets

Leiden Fietspoint Oldenburger
Stationsplein 3-5 2312 AJ
071 512 00 68 www.fietspoint.com
ma-za 6-1.30, zo 8-1.30 uur.
NS-station Voorhout,
24-uurspincode.

Landschapstypen

Meren/-plassegebied, polder-
gebied, weidegebied/akkerland.

Veren

Oude Wetering-Rijnsater-
woude
ma-vr 7-19, za-zo 10-18 uur,
okt.-mrt. zo geen vaart
071 331 53 95 bgg 071 331 34 99
www.voetveren.nl.

Zijldijk - Meerwijk
mrt. vr 12-18, za-zo 10-18 uur,
apr.-sep. di-vr 12-18, za-zo
10-18 uur, ma geen vaart,
okt.-feb. buiten dienst
06 50 29 14 92
www.voetveren.nl.



Routebeschrijving

A Vanaf parkeerplaats Gemeentehaven ra *Jan Steenlaan*, verderop *Dorpsstraat*, *Burg*, *Ketelaarstraat*. Volg **51**.

B Steek bij **21** de Oude Wetering over met de veerpont. Aan de overkant verder ri **19** *Heiligegeestlaan*.

C Bij knooppunt **47** voor-

rangsweg oversteken en rd *Groenwegh*, verderop fietspad langs *Doespolderweg*. Na brug over de Does rechts aanhouden en rd naar **Hoogmade**, ri **48** *Van Klaverweijdeweg*, verderop *Kerkstraat*. Deze helemaal uitrijden. Aan het einde la *Noordeinde*.

D Op weg naar **76** de Zijl overvaren met veerpont. Aan de overkant verder ri **76** langs de golfbaan.

E Vanaf **76** ra ri **51** om terug te keren naar de parkeerplaats. Voor een kijkje bij het Warmonder tolhek (zie **1**) hier la ri **77**.

aangelegd in de Engelse landschapsstijl.

2 Was tussen de bebouwing van Warmond nog maar een glimp op te vangen van water en molens, de brug over de Ringvaart van de Haarlemmermeerpolder biedt een mooi overzicht. De natuurlijk gevormde Kager Plassen stonden in verbinding met het Oude Leidsemeer, die uiteindelijk één grote watervlakte zou gaan vormen met het Haarlemmermeer. Boeren bedijkten de eilandjes, maar het viel nog niet mee om de poten van het vee droog te houden. Vandaar dat op elk eilandje wel een molen staat. De **Lakerpolder en Kogjespolder** zijn nu beide natuurgebied en vallen onder Staatsbosbeheer. Vooral de grutto voelt zich hier thuis en broedt er in grote getale, samen met andere weide- en watervogels. In april kleuren de dotters de eilandjes geel. De poldertjes worden bemalen door de Lakermolen en De Kok, twee monumentale grondzeilers. Het

onderhouden en maaien van de polders is overigens een hele operatie: al het materieel moet per boot worden gebracht!

3 Vanaf de **Huigsloterdijk** zijn heel wat molens te bewonderen. Er viel dan ook heel wat te bemalen in deze vochtige grasslanden. Vaak werden de molens in de winter stilgezet en liet men de polders onderlopen. In de lente maalden de molens het gebied dan in een aantal dagen weer op 'zomerniveau'. De Kagermolen is waarschijnlijk al zo oud als de polder zelf, die in 1683 werd gesticht. Na het bestuderen van de onderdelen kon men concluderen dat de wipmolen ook uit die tijd moet zijn. In de verte ligt de Buurtermolen, die een eeuw jonger wordt geschat. De Adermolen ligt dicht bij de dijk. Deze robuuste grondzeiler is een 'jonkie': hij moest in 1941 het gemaal vervangen dat sinds 1881 de polder drooghield. Hekensluiser is de indrukwekkende achtkante Moppemolen

uit 1752, een molen met een groot waterverzet die het gebied rond Roelofarendsveen bemaalde.

4 **Roelofarendsveen** was al in de 17e eeuw een tuinbouwdorp. De grond in de nabijgelegen Veender- en Lijkerpolder was erg geschikt voor de groenteteelt. De bedrijvigheid breidde zich in de 19e eeuw uit door de komst van de inmakerijen, die de groente eerst in zout en later in het zuur inlegden. Nu is de bloemenkwekerij belangrijk voor 'De Veen': de oude watertoren is niet voor niets met reusachtige tulpen getooid. Een prachtig oud sluisje uit 1894 draagt bij aan het beschermde dorpsgezicht van de Noordkade. Het is de opvolger van een sluis die hier sinds 1632 het verschil in waterpeil tussen polder en Brassemermeer had gecontroleerd.

5 Het **Brassemermeer** is een natuurlijk veenmeer, dat in verbinding stond met het vroegere Haarlemmermeer. Hoewel er

wel turf gestoken is, heeft dit geen rol van betekenis gespeeld bij het ontstaan van het meer. Bij storm opzweepende golven waren verantwoordelijk voor de afkalving van de zwakke veenoevers en de vergroting van het wateroppervlak. Het meer is vanwege de gestage wind erg populair bij zeilers en surfers.

6 De **Wijde Aa** is van origine een veenstroom. Deze is door erosie zodanig verbreed, dat hij de vorm van een langgerekt meer heeft gekregen. De route over de Plasdijk langs de kronkelende oevers is in het voorjaar extra mooi, als de natuur explodeert met berrbloemen, kruiden en dansende insecten. Aan de overkant spiegelt de rietgedekte Veendermolen uit 1934 zich fier in het water. De Wijde Aa gaat over in de Kromme Does, waarop de Vlietmolen (1913), de Grosmolen (1640), de Doesmolen (1630) en de Kalkmolen (1684) nog steeds op gezette tijden hun polderwater uitslaan. De laatstgenoemde molen heeft eeuwenlang in de

buurt van Leiderdorp gestaan, maar is in 2009 hiernaartoe verplaatst om samen met de Doesmolen een molentweegang te vormen.

7 De **Vrouw Vennepolder** was lang in het bezit van de Abdijs van Rijnsburg, waar alleen dames van adel konden toetreden. Deze abdijs was tussen 1133 en 1574 de belangrijkste van Holland vanwege zijn enorme hoeveelheid bezittingen. De molen die de polder bemaalt, dateert oorspronkelijk uit de 17e eeuw, maar is rond 1837 voor het grootste deel vernieuwd.

8 De route kronkelt langs de Zijl, met rechts de Boterhuispolder. Deze ontstond toen in 1634 elf kleine poldertjes werden samengevoegd, waarna ze nog maar door één molen werden bemaald. De nieuwe **Boterhuismolen** dankte samen met de polder zijn naam aan het 'boterhuys', de nabijgelegen hofstede die toentertijd dienstdeed als boterwaag. De oude wipmolen werd in 1744 vervangen door de huidige, robuuste grondzeiler.



Het 18e-eeuwse Huys te Warmont



Kunstcafé De Galerie
Dorpstraat 40
2361 BE Warmond
071 512 30 64
Geopend wo-za 10-17 uur
www.kunstcafedegalerie.nl

Restaurant Kaagzicht
Huisgloterdijk 390
2158 LR Buitenkaag
0252 54 42 78
www.kaagzicht.nl

Café De Haven
Noordkade 3
2371 EA Roelofarendsveen
071 331 23 74
Geopend apr.-sep. wo-ma vanaf
10.30 uur di gesloten, okt.-mrt.
vr-za vanaf 11 uur
www.cafedehaven.nl

Brasserie De Scheepswerf
Kerkstraat 22
2355 AE Hoogmade
071 501 35 62
Geopend di-vr 11-23 uur za-za
10-23 uur, ma gesloten
[www.brasseriedescheepswerf
hoogmade.nl](http://www.brasseriedescheepswerfhoogmade.nl)